

SÁMEDIGGI SAMETINGET

Sametingets mineralveileder

Mineralveileder for undersøkelser
og drift på mineralressurser

Sametingets mineralveileder for undersøkelser og drift på mineralressurser

Sametinget vedtok i juni 2010 en egen mineralveileder for hvordan Sametinget og mineralselskaper kan forholde seg til hverandre ved mineralvirksomhet i samiske områder. Denne mineralveilederen legger opp til at det inngås avtaler mellom Sametinget og selskaper om undersøkelsesarbeider og planer om søknad om driftskonsesjon.

Sametinget har som målsetting at næringsvirksomhet på mineralressurser i tradisjonelle samiske områder skal vær til gagn for og direkte styrke og utvikle samisk kultur og lokalsamfunn. Slik virksomhet må samtidig skje i sams eksistens med, og ikke til fortregning for tradisjonelle samiske næringer og tradisjonell samisk kulturbasert høsting. Mineralloven som Stortinget vedtok 10. juni 2009 sikrer ikke disse hensynene, og ivaretok ikke de forpliktelsene staten har overfor samene som urfolk etter menneskerettighetene. Sametinget kunne derfor ikke gi sitt samtykke til loven. For at Sametinget likevel skal ha mulighet til å gi sin tilslutning til mineralvirksomhet i samiske områder har Sametinget fastsatt en egen veileder som vil danne grunnlag for at samenes rettigheter i henhold til folkerettens regler om urfolk og minoriteter følges.

Med mineralveilederen legger Sametinget til rette for at det kan tas helhetlig hensyn til alle berørte samiske interesser ved mineralvirksomhet. Dette gjelder både hensynet til behovet som tradisjonelle samiske næringer og utmarksbruk har for sikring av sitt arealgrunnlag og det behovet samiske samfunn har for arbeidsplasser og verdiskapning basert på ny utnyttelse av ressursene.

Når mineralloven ikke etablerer den forutsigbarheten i forhold til samiske rettigheter og interesser som en kapitalkrevende mineralindustri etterspør, vil Sametingets mineralveilederen være et viktig bidrag for å oppnå dette. Mineralveilederen klargjør Sametingets rolle ved undersøkelser, utvinning og drift av mineraler i hele det tradisjonelle samiske området.

Med hilsen

Egil Olli

Sametingspresident

Mineralveileder for undersøkelser og drift på mineralressurser

1 Formål

- 1.1 Denne veilederen skal legge til rette for at hensynet til samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsniv vektlegges og ivaretas ved planer om bruk av mineralressurser.
- 1.2 Veilederen fastsetter Sametingets forventninger til selskaper og samarbeidsform med selskaper som ønsker å etablere enighet med Sametinget om faktiske undersøkelser, prøveuttak og planer om søknader om driftskonsesjon på mineralressurser.
- 1.3 Veilederen er ment å sikre at den retten samene har i henhold til folkerettens regler om urfolk og minoriteter etterfølges.

2 Virkeområde

- 2.1 Veilederen anvendes ved faktiske undersøkelsesarbeider, prøveuttak og planer om søknad om driftskonsesjon av metaller.
- 2.2 Veilederen anvendes for industrimineraler, byggeråstoffer og naturstein i tradisjonelle samiske områder hvor samiske landrettigheter ikke er anerkjent og hvor Statskog SF i dag disponerer grunnen.
- 2.3 Veilederen gjelder for det tradisjonelle samiske området som omfattes av Finnmark, Troms, Nordland og Nord-Trøndelag, samt kommunene Osen, Roan, Åfjord, Bjugn, Rissa, Selbu, Meldal, Rennebu, Oppdal, Midtre Gauldal, Tydal, Holtålen og Røros i Sør-Trøndelag fylke, Engerdal og Rendalen, Os, Tolga, Tynset og Folldal kommuner i Hedmark fylke og Surnadal, Rindal og Sunndal kommuner i Møre og Romsdal fylke.

3 Opplysninger og vurderinger av samiske interesser

- 3.1 Den som er gitt undersøkelsesrett etter mineralloven § 13 utarbeider rapport med opplysninger og vurderinger av samiske interesser som kan bli direkte berørt av faktiske undersøkelsesarbeider og eventuelle prøveuttak etter minerallovens §§ 19 og 20.
- 3.2 Den som er gitt utvinningsrett etter mineralloven §§ 29 og 30 utarbeider en konsekvensutredning etter plan- og bygningslovens kapittel 4 og 14 og Sametingets planveileder før søknad om drift etter minerallovens § 43.

- 3.3 Når Statskog SF vurderer å inngå avtale om undersøkelser på industrimineraler, byggeråstoff og naturstein bør de se til at det blir utarbeidet rapport med opplysninger og vurderinger av samiske interesser som kan bli berørt av undersøkelser, eventuell prøveuttak og drift.
- 3.4 Utarbeidet rapport og konsekvensutredning foreligger som grunnlag for forhandlinger om henholdsvis faktiske undersøkelser og drift, jf. denne veilederens punkt 4.

4 Forhandlinger

- 4.1 Den som vil foreta faktiske undersøkelserarbeider og prøveuttak, og den som vil søke om driftskonsesjon etter minerallovens §§ 13, 20 og 43, kontakter Sametinget for å avtale nærmere om gjennomføring av forhandlinger om dette.
- 4.2 Det gjennomføres egne forhandlinger for faktiske undersøkelserarbeider, for planer om søknad om prøveuttak, og for planer om søknad om driftskonsesjon. Ved planer om søknad om utvinningsrett utarbeides felles dokument om at forhandlinger gjennomføres i forkant av eventuell søknad om driftskonsesjon.
- 4.3 Det gjennomføres egne konsultasjoner med Statskog SF om de vurderes å inngå avtaler med selskap om undersøkelser, prøveuttak eller drift av industrimineraler, byggeråstoff og naturstein.
- 4.4 Sametinget kan avklare med direkte berørte samiske interesser om deltakelse i slike forhandlinger. Etter på forhånd informert samtykke kan Sametinget ivareta direkte berørte samiske interesser i forhandlingene.
- 4.5 Den som vil foreta arbeider i henhold til veiledningspunkt 4.1 kan bes å dekke de faktiske kostnader ved gjennomføring av forhandlinger.

5 Avtale, protokoll og innhold

- 5.1 Avtale om faktiske undersøkelserarbeider og avtale om prøveuttak kan omfatte omfang, undersøkelsesperiode, aktivitetstidspunkt, atkomst, lagring av utstyr mv., og tiltak for å hindre skader eller ulemper for eksisterende og tradisjonell bruk.
- 5.2 Avtale om at det søkes driftskonsesjon kan omfatte utvinningsområde, utvinnings- og driftsplan, bortfall av avtale om drift ikke igangsettes etter en viss tid eller innstilles over en lengre periode. Avtalen kan omfatte tiltak for å hindre skader eller ulemper for eksisterende og tradisjonell bruk.
- 5.3 Det utarbeides protokoll fra konsultasjoner med Statskog SF der det framkommer om og hva en er enig om skal inngå i opsjons- og driftsavtaler med selskap.
- 5.4 Det skal vurderes vilkår om kompensasjon til fordel for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv i form av arbeidsplasser, språkstyrking, kompetanse- og kapasitetsbygging mv.
- 5.5 Det skal vurderes vilkår om og ordninger for økonomisk vederlag som utgjør del av nytteverdien ved utvinning og drift.
- 5.6 Det kan settes vilkår om revidering av avtalen etter en nærmere angitt tid. Avtalen skal revideres før revidering av konsesjon etter mineralloven § 43.
- 5.7 Om det ikke inngås avtale om planlagte arbeider og søknader, skal det utarbeides en forhandlingsprotokoll som partene godkjenner.

Kommentarer til mineralveileder

Til punkt 1 Formål

- 1.1 Denne veilederen skal legge til rette for at hensynet til samisk kultur, næringsutvikling og samfunnsliv vektlegges og ivaretas ved planer om bruk av mineralressurser.
- 1.2 Veilederen fastsetter Sametingets forventninger til selskaper og samarbeidsform med selskaper som ønsker å etablere enighet med Sametinget om faktiske undersøkelser og planer om søknader om driftskonsesjon på mineralressurser.
- 1.3 Veilederen er ment å sikre at den retten samene har i henhold til folkerettens regler om urfolk og minoriteter etterfølges.

Punkt 1 angir formålet med mineralveilederen. Punkt 1.1 bygger på mineralloven §§ 1 og 2. I minerallovens § 1 heter det at loven skal fremme og sikre samfunnsmessig forsvarelig forvaltning og bruk av mineralressursene i samsvar med prinsippet om bærekraftig utvikling. Minerallovens § 2 fastsetter at ved forvaltning og bruk av mineralressurser skal det tas hensyn til verdiskaping, naturgrunnlaget for samisk kultur, miljø og etterbruk. Punkt 1.1 tydeliggjør at formålet med denne veilederen er spesifikt å ivareta hensynet til samisk kultur, næringsutvikling og samfunnsliv.

Punkt 1.2 er en endring i forhold til høringsforslagets § 1 tredje ledd. Punkt 1.2 framhever at dette er Sametingets veileder for de forventninger Sametinget har til selskaper som ønsker å utøve undersøkelser eller drift mineralressurser i samiske områder. Det er planer som har direkte betydning for fysiske inngrep i naturen oppmerksomheten rettes mot. Veilederen har derfor ikke et direkte fokus på søknader om utvinningsrett, slik det var i høringsutkastet. En utvinningsrett vil mer presist kunne sies å være en fortrinnsrett for eventuell utvinning, og ingen rett til faktisk utvinnig. Det tydeliggjøres videre at veilederen angir hvordan et samarbeid med selskaper må utføres om selskaper ønsker enighet med Sametinget om faktiske undersøkelser og planer om søknader om driftskonsesjon. Av punkt 1.2 følger det at Sametinget ikke har myndighet til å pålegge selskaper verken å samarbeide eller å bli enig med Sametinget om sin virksomhet i tradisjonelle samiske områder. Av punkt 1.2 framkommer det også at denne veilederen ikke medfører at mineralloven og andre lover ikke skal følges. Saksbehandlingsregler og tillatelser som følger av lover og gjeldende rett skal selvsagt følges.

Punkt 1.3 fastslår at veilederen vil sikre at mineralvirksomhet i samiske områder etterlever folkerettens regler om urfolk og minoriteter. Med en minerallov som ikke er i overensstemmelse med folkeretten er denne veilederen en måte å styrke grunnlaget for en praktisk gjennomføring av folkerettens regler ved planer om mineralaktivitet. Særlige relevante folkerettslige bestemmelser er FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 1 og 27, ILO-Konvensjonens artikkel 6, 7 og 15, og urfolks-erklæringa artikkel 3, 19 og 32. Selv om selskaper følger norsk lov frigjør det ikke dem fra deres selvstendige plikt til å sette seg inn og følge urfolksrettighetene når de ønsker å opptre i samiske områder. Om selskaper velger å ikke ha direkte kontakt med Sametinget eller å bli enige med Sametinget før de iverksetter sin virksomhet skjer dette med den risiko dette medfører økonomisk, etisk og politisk.

Til punkt 2 Virkeområde

- 2.1 Veilederen anvendes ved faktiske undersøkelsesarbeider, prøveuttak og planer om søknad om driftskonsesjon av metaller
- 2.2 Veilederen anvendes for industrimineraler, byggeråstoffer og naturstein i tradisjonelle samiske områder hvor samiske landrettigheter ikke er anerkjent og hvor Statskog SF i dag disponerer grunnen.
- 2.3 Veilederen gjelder for det tradisjonelle samiske området som omfattes av som omfattes av Finnmark, Troms, Nordland og Nord-Trøndelag, samt kommunene Osen, Roan, Åfjord, Bjugn, Rissa, Selbu, Meldal, Rennebu, Oppdal, Midtre Gauldal, Tydal, Holtålen og Røros i Sør-Trøndelag fylke, Engerdal og Rendalen, Os, Tolga, Tynset og Folldal kommuner i Hedmark fylke og Surnadal, Rindal og Sunndal kommuner i Møre og Romsdal fylke.

Punkt 2.1 fastslår at det saklige virkeområde til mineralveilederen gjelder det som i minerallovens § 7 er definert som statlige mineraler. Sametinget har prinsipielt gitt uttrykk for at ressursene over og under jorden i samiske områder også tilhører det samiske folk. Sametinget har imidlertid ikke motsatt seg at det opereres med et lovsystem som skiller mellom metaller med egenvekt på 5 gram/cm³ eller høyere som staten utøver eiendomsretten over og andre mineraler som grunneier har eiendomsretten over, og som gjerne inndeles i hovedkategoriene industrimineraler, byggeråstoff og naturstein. I høringsforslaget ble det benyttet begrepet mineraler staten hevder eiendomsretten til. Det ses som kortere og mer hensiktsmessig å benytte begrepet metaller vs. industrimineraler, byggeråstoff og naturstein. Punkt 2.1 fastslår at mineralveilederen anvendes ved faktiske undersøkelsesarbeider. Dette innebærer at veilederen ikke omfatter søknader om undersøkelsesrett, men aktualiseres når denne undersøkelsesretten medfører fysisk aktivitet eller aktivitet som kan forstyrre eller hindre eksisterende eller tradisjonell næringsutøvelse. Mineralveilederen anvendes også i forkant av søknader hvor en tillatelse direkte vil lede til fysiske inngrep i naturen, slik det vil være ved tillatelse til faktiske undersøkelser (mineralloven § 13, jf. § 17), prøveuttak (jf. mineralloven § 20), og driftskonsesjon (minerallovens § 43). Dette er nytt i forhold til høringsforslaget, hvor det var stor vekt på søknader om utviningsrett etter mineralloven § 29.

Punkt 2.2 er ny i forhold til høringsforslaget. Utenfor Finnmark er ikke samiske landrettigheter anerkjent. Dette vil først skje som resultat av det videre arbeidet med forslagene til Samerettsutvalget II. Sametinget er kjent med at Statskog SF som grunn-disponerer inngår avtaler med mineralselskap om undersøkelser og utvinning/drift av

industrimineraler, byggeråstoff og naturstein (grunneiers mineraler). Dette er avtaler som kan være av direkte betydning for samene. Som statsforetak er Statskog SF forpliktet etter konsultasjonsavtalen mellom regjeringen og Sametinget til å konsultere om slike avtaler. Det er derfor rimelig å la denne veilederen også omfatte samhandlingen med Statskog SF som disponerer mineraler i områder hvor samiske landrettigheter ikke ennå er anerkjent. Det vil av de mer konkrete veiledningspunktene framkomme hvilke som anvendes overfor Statskog SF.

Punkt 2.3 definerer hva som er å forstå som det tradisjonelle samiske området. Det geografiske området er det samme som det som omfattes av saker som er knyttet til det materielle kulturgrunnlaget i 'Prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget'. Videre er det samme området som er definert i merknadene til plan- og bygningsloven § 5-4 tredje ledd om Sametinget innsigelsesmyndighet. Innenfor det tradisjonelle samiske området vil nødvendigvis ikke all mineralvirksomhet ha betydning for samisk kultur. Dette må imidlertid vurderes for det enkelte område.

Til punkt 3 Opplysninger og vurderinger av samiske interesser

- 3.1 Den som er gitt undersøkelsesrett etter mineralloven § 13 utarbeider rapport med opplysninger og vurderinger av samiske interesser som kan bli direkte berørt av faktiske undersøkelsesarbeider og eventuelle prøveuttak etter mineralloven §§ 19 og 20.
- 3.2 Den som er gitt utvinningsrett etter mineralloven §§ 29 og 30 utarbeider en konsekvensutredning etter plan- og bygningslovens kapittel 4 og 14 og Sametingets planveileder for søknad om drift etter minerallovens § 43.
- 3.3 Når Statskog SF vurderer å inngå avtale om undersøkelser på industrimineraler, byggeråstoff og naturstein bør de se til at det blir utarbeidet rapport med opplysninger og vurderinger av samiske interesser som kan bli berørt av undersøkelser, eventuell prøveuttak og drift.
- 3.4 Utarbeidet rapport og konsekvensutredning foreligger som grunnlag for forhandlinger om faktiske undersøkelser og drift, jf. denne veilederens punkt 4.

Punkt 3.1 er en presisering og tydeliggjøring av den bestemmelsen som følger av minerallovens § 17 annet ledd, men med den forskjell at den gjelder for hele det tradisjonelle samiske området og ikke bare er avgrenset til Finnmark. Rapport med opplysninger og vurderinger av samiske interesser som kan bli berørt må utarbeides av undersøker og/eller søker av utvinningsrett og driftskonsesjon. Rapporten har ikke omfang tilsvarende konsekvensutredning etter plan- og bygningsloven bestemmelser. Det er likevel slik at jo grundigere og konkret rapporten er jo bedre vil den være som grunnlag for forhandlinger etter mineralveilederens punkt 4. Hva som er samiske interesser og hensyn som det må søkes opplysninger om og vurderinger av i en slik rapport er konkretisert i Sametingets planveileder for sikring av naturgrunnlaget for samiske kultur, næringsutvikling og samfunnsliv.

Punkt 3.2 er ny i forhold til høringsforslaget. Det legges her opp til at konsekvensutredningene etter plan- og bygningslovens bestemmelser og forskrifter legger grunnlaget for forhandlinger om drift og arealbruk. Hva som skal konsekvensutredes og hvilke tema og hvordan konsekvensutredningene gjennomføres følger av forskrift om konsekvensutredning og Sametingets planveileder for sikring av naturgrunnlaget for

samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv for planlegging etter plan- og bygningslovens plandel. I Finnmark skal også Sametinget retningslinjer for vurdering av samiske hensyn ved endret bruk av meahcci/utmark etter finnmarksloven § 4. Retningslinjene etter finnmarksloven § 4 og Sametinget planveileder er innholdsmessig samordnet. Endringen i forhold til høringsnotatet om at konsekvensutredningen legger grunnlaget for forhandlinger om drift er en konsekvens av at det ikke legges opp til forhandlinger før søknad om utvinningsrett, siden utvinningsretten ikke direkte leder til fysiske inngrep i naturen.

Punkt 3.3 er ny i forhold til høringsforslaget. Dette punktet retter en forventning mot at Statskog SF ser til at det foreligger et grunnlag med opplysninger og vurderinger av samiske interesser når de vurderer å inngå avtaler om undersøkelser, prøveuttak og drift av mineraler de disponerer. I og med at Statskog SF er konsultasjonspliktig for slike avtaler forutsettes det at de også har fått utarbeidet et vurderingsgrunnlag for reelle konsultasjoner/forhandlinger med Sametinget. Det følger for øvrig av både grunnlovens § 110a og menneskerettsloven §§ 2 og 3 at hensynet til samisk kultur skal vurderes og vektlegges ved beslutninger og tiltak som kan påvirke dem.

Punkt 3.4 klargjør at rapporter med opplysninger og vurderinger av samiske interesser, og konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven bestemmelser, vil være de sentrale grunnlagsdokumenter for å kunne komme fram til enighet om mineralvirksomhet.

Til punkt 4 Forhandlinger

- 4.1 Den som vil foreta faktiske undersøkelsesarbeider og prøveuttak, og den som vil søke om driftskonsesjon etter minerallovens §§ 13, 20 og 43, kontakter Sametinget for å avtale nærmere om gjennomføring av forhandlinger om dette.
- 4.2 Det gjennomføres egne forhandlinger for faktiske undersøkelsesarbeider, for planer om søknad om prøveuttak, og for planer om søknad om driftskonsesjon. Ved planer om søknad om utvinningsrett utarbeides felles dokument om at forhandlinger gjennomføres i forkant av eventuell søknad om driftskonsesjon.
- 4.3 Det gjennomføres egne konsultasjoner med Statskog SF om de vurderes å inngå avtaler med selskap om undersøkelser, prøveuttak eller drift av industrimineraler, byggeråstoff og naturstein.
- 4.4 Sametinget kan avklare med direkte berørte samiske interesser om deltakelse i slike forhandlinger. Etter på forhånd informert samtykke kan Sametinget ivareta direkte berørte samiske interesser i forhandlingene.
- 4.5 Den som vil foreta arbeider i henhold til veiledningspunkt 4.1 kan bes å dekke de faktiske kostnader ved gjennomføring av forhandlinger.

Punkt 4.1 fastslår at den som vil foreta faktiske undersøkelser og prøveuttak, samt den som planlegger å søke om driftskonsesjon, kontakter Sametinget for å bli enig om gjennomføring av forhandlinger om ønsket aktivitet. Forhandlingsmotparten til Sametinget er det selskapet som vil foreta faktiske undersøkelsesarbeid og prøveuttak, og det selskapet som planlegger å søke om driftskonsesjon. Om et selskap overtar et annet selskaps undersøkelses eller driftskonsesjon forutsettes det at det må gjennomføres nye forhandlinger. Disse vil selvsagt kunne ta utgangspunkt i avtaler med tidligere innehaver av undersøkelsesretten eller driftskonsesjonen. Det legges til grunn at arbeider og

søknader bare kan gjennomføres etter at det er inngått avtale mellom partene, jf. punkt 5.1. Direkte berørte samiske interesser vil også kunne delta i forhandlingene. Med direkte berørte samiske interesser forstås en gruppe eller samling av brukere som siida, bygdelag og distrikt. Enkelpersoner omfattes ikke av denne kategorien. Annet punktum i punkt 4.1 er ny i forhold til høringsforslaget. Dette punktet er et resultat av at forhandlinger er flyttet fra utvinningsrett til driftskonsesjon. For Sametinget er det likevel av betydning at det allerede på stadiet for søknad om utvinningsrett er klart for begge parter at det skal forhandles om driftskonsesjon. Hvis ikke vil Sametinget ha gitt fra seg anledningen etter minerallovens § 30 til å gå i mot at det gis utvinningsrett.

Punkt 4.2 klargjør at det gjennomføres egne forhandlinger og avtaler om faktiske undersøkelser, om prøveuttak og om planer for søknad om driftskonsesjon. Dette følger minerallovens oppbygging og system for prioritet. Det vil være ulik grad av virksomhet og effekt på eksisterende og tradisjonelle næringer når det gjelder, faktiske undersøkelser, prøveuttak og drift. Videre vil det i de aller fleste tilfeller være slik at faktiske undersøkelser ikke medfører planer om søknad for drift, og blir det aktuelt med drift er undersøkelsene som er gjennomført selvsagt premissgivende for hvordan dette gjøres. Det er også ofte slik at det ikke alltid er samme selskap som står for faktiske undersøkelser og seinere drift. Alt dette gjør det mest hensiktsmessig at ha egne forhandlinger om de ulike aktivitetene.

Punkt 4.3 er ny i forhold til høringsforslaget. Dette punktet er en synliggjøring av den konsultasjonsplikten Statskog SF har i henhold til avtalen mellom regjeringen og Sametinget om 'Prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget'. Etter dette punktet er det altså ikke forhandlinger direkte med det selskapet som ønsker å undersøke eller drifte på mineraler Statskog SF disponerer. Forhandlingene er her med det statsforetaket som disponerer rettigheter samene ikke er anerkjent. I punkt 4.3 er begrepet konsultasjoner benyttet. Dette fordi punktet relaterer seg direkte til konsultasjonsavtalen. Det betyr ikke at det for Sametinget ikke er like avgjørende å oppnå en enighet med Statskog SF som det er å oppnå enighet med selskaper som vil utøve virksomhet på metaller.

Punkt 4.4 er noe endret i forhold til høringsforslagets § 4 tredje ledd. Mens det i høringsforslaget var lagt opp til at Sametinget skulle være ansvarlig for å avklare om andre parter skal delta i forhandlingene, legges det nå opp til at Sametinget kan avklare dette. Det blir dermed i større grad opp til selskapene og Statskog SF om de ønsker at Sametinget bidrar til en slik koordinering eller om de selv vil stå for dette, eventuelt om de vil forhandle separat med Sametinget og direkte berørte samiske interesser. Det er likevel grunn til å advare mot prosesser som kan lede til «splitt og hersk» mellom forhandlingsparter. I noen sammenhenger vil det kunne være ønskelig og hensiktsmessig at Sametinget, som samenes folkevalgte organ, også ivaretar direkte berørte samers interesser og lokalsamfunn i forhandlingene. Skal dette skje forutsettes det at det foreligger et informert samtykke om dette fra den gruppe eller samling brukere om at Sametinget ivaretar deres interesser.

Punkt 4.5 er også noe endret i forhold til høringsforslagets § 4 fjerde ledd. Mens det i høringsforslaget var lagt opp til at Sametinget kunne pålegge et gebyr for gjennomføring av forhandlinger, framkommer det nå av veilederen at de som vil foreta faktiske undersøkelserarbeider og har planer om søknad om prøvedrift, utvinningsrett og driftskonsesjon på metaller oppfordres til å dekke direkte kostnader ved gjennomføring av

forhandlinger. Det legges til grunn at selskapene har betydelig egeninteresse i at forhandlinger gjennomføres på en tillitskapende og effektiv måte, noe som ofte tilsier behov for kapasitet til dette. Dekning av slike kostnader vil først og fremst være aktuelt for direkte berørte samiske interesser og i mindre grad for Sametinget. Det vurderes som viktig at det er åpenhet og innsyn i hvordan dekning av slike kostnader skjer.

Til punkt 5 Avtale og protokoll

- 5.1 Avtale om faktiske undersøkelsesarbeider og avtale om prøveuttak kan omfatte omfang, undersøkelsesperiode, aktivitetstidspunkt, atkomst, lagring av utstyr mv., og tiltak for å hindre skader eller ulemper for eksisterende og tradisjonell bruk.
- 5.2 Avtale om at det søkes driftskonsesjon kan omfatte utvinningsområde, utvinnings- og driftsplan, bortfall av avtale om drift ikke igangsettes etter en viss tid eller innstilles over en lengre periode. Avtalen kan omfatte tiltak for å hindre skader eller ulemper for eksisterende og tradisjonell bruk.
- 5.3 Det utarbeides protokoll fra konsultasjoner med Statskog SF der det framkommer om og hva en er enig om skal inngå i opsjons- og driftsavtaler med selskap.
- 5.4 Det skal vurderes vilkår om kompensasjon til fordel for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv i form av arbeidsplasser, språkstyrking, kompetanse- og kapasitetsbygging mv.
- 5.5 Det skal vurderes vilkår om og ordninger for økonomisk vederlag som utgjør del av nytteverdien ved utvinning og drift.
- 5.6 Det kan settes vilkår om revidering av avtalen etter en nærmere angitt tid. Avtalen skal revideres før revidering av konsesjon etter mineralloven § 43.
- 5.7 Om det ikke inngås avtale om planlagte arbeider og søknader, skal det utarbeides en forhandlingsprotokoll som partene godkjenner.

Punkt 5.1 omhandler hva avtaler om faktiske undersøkelsesarbeider og prøveuttak av metaller kan omfatte. I tillegg til avtaler om hvordan aktivitet kan gjennomføres, vil slike avtaler også kunne omfatte tiltak som hindrer eller avhjelper skade eller ulemper for eksisterende og tradisjonell bruk av området.

Punkt 5.2 omhandler hva avtaler om driftskonsesjon omfatter med hensyn til områdets størrelse, driftsplan og bortfall av avtale om drift ikke iverksettes. Dette veiledningspunktet legger opp til at det lages en avtale om søknad om driftskonsesjon før det sende søknad til Direktoratet for mineralforvaltning og før forslag til arealplan sendes på høring. Dette fordi behandlingen av driftskonsesjon som regel koordinert med planavklaring etter plan- og bygningsloven og eventuell avtale med grunneier og bruksretts-havere.

Punkt 5.3 er ny i forhold til høringsforslaget. Dette er en presisering av den konsultasjonsplikten Statskog SF har og som følger av 'Prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget'. Her legges det opp til at det søkes enighet som ikke settes opp i form av avtale, men i form av protokoll. I den grad det ikke oppnås enighet skal også dette protokollføres. Kontakten er her ikke med selskapet direkte, men med statsforetaket som disponerer mineralene. Hvis den enigheten Sametinget og Statskog SF har etablert ikke kan oppnås i Statskog SFs forhandlinger med selskapet forventes det at Statskog SF kommer tilbake til Sametinget for nye konsultasjoner. En annen mulighet er at Statskog SF og Sametinget konsulterer seg fram til enighet om en del overordnede

prinsipper som må ligge til grunn for Statskog SF sin forvaltning av industrimineraler, byggeråstoff og naturstein.

Punkt 5.4 omhandler vilkår av kompenserende karakter når tiltak kan medføre skade, ulempe eller fortregning av samisk kultur. Dette punktet er tilsvarende bestemmelsen i § 7 tredje ledd, jf. § 4 annet ledd i Sametingets retningslinjer for endret bruk av utmark i Finnmark, jf. finnmarksloven § 4. Mineralvirksomhetenes større samfunnsmessige betydning må vurderes opp mot ansvaret en har for å sikre samisk kultur. Planer som gjør det umulig eller vesentlig vanskeligere å opprettholde samisk kultur i området, er under enhver omstendighet ikke tillatt etter folkeretten. Etter folkeretten kan tiltak som innebærer flytting av bygder og lokalsamfunn heller ikke skje uten et uttrykkelig forhåndsinformert samtykke fra de berørte og Sametinget. I tilfeller der det kan være omstridt eller uklart om planer og tiltak vil medføre at den samiske kulturutøvelsen i området blir umulig, eller der det er klart at de negative følgene for samisk kultur er vesentlige, vil tiltak av kompenserende karakter kunne være vilkår som muliggjør et samtykke til plan. Omfanget av slike vilkår vil henge sammen med omfanget av tiltaket og virkningene det har på samisk kultur, næringsutvikling og samfunnsliv. Muligheten for å sette slike vilkår følger også av mineralloven § 17 tredje ledd. Veiledningspunktet er og utledet av ILO 169 artikkel 15 nr. 2.

Punkt 5.5 må vurderes i sammenheng med mineralveilederens punkt 5.4. Det må alltid vurderes vilkår om økonomisk vederlag som utgjør del av nytteverdien ved utvinning og drift. Størrelsen på slike vederlag vil avhenge av omfanget av virksomheten og virkningene slik virksomhet har for samisk kultur og samfunn og særlig de som blir direkte berørt. Det vil videre være avhengig av hvilke andre tiltak av kompenserende karakter en kan bli enige om etter veiledningspunkt 5.4. Punkt 5.5 legger og opp til at det kan etableres enighet om ordninger for økonomisk vederlag. I dette ligger det stor grad av fleksibilitet i hvordan et økonomisk vederlag fastsettes, disponere og organiseres. Dette vil i seg selv kunne være et forhandlingsspørsmål. Ordninger som medfører etablering av nye virksomheter eller institusjoner må godkjennes av Sametingets plenum. Forutsetningen er under en hver omstendighet at slike ordninger skjer innenfor lovmessige rammer og at det er gjennomsiktighet mht hva de innebærer. De som er direkte berørt av mineraldriften, som utøver former for kollektiv bruk av området som ny virksomhet etableres i, og som på annen måte i vesentlig grad blir påvirket av virksomheten både næringsmessig, miljømessig, kulturelt og sosial, som siida, bygdelag og lignende vil være de som et slikt vederlag primært skal komme til nytte for.

Punkt 5.6 klargjør at det i avtalen kan angis nærmere om revidering av den. Dette er tatt inn for at avtalen kan ta høyde for de eventuelle vilkår Direktoratet for mineralforvaltning legger i sine driftskonsesjoner etter § 43. Direktoratet for mineralforvaltning kan etter denne bestemmelsen sette tidsbegrensning for driftskonsesjon, eller de kan sette krav om revidering etter nærmere angitt tid. Direktoratet for mineralforvaltning kan også kreve revidering av konsesjon hvert tiende år uavhengig i hva som framkommer av konsesjonsvilkårene. Åpning for revidering av avtaler begrunnes også i behov for å endre driftsplaner som resultat av klart endrede forutsetninger for utvinning og drift.

Punkt 5.7 klargjør at om forhandlingene ikke resulterer i at det inngås avtale om at det skal foretas videre aktivitet tilknyttet mineralressursene så skal det utarbeides en forhandlingsprotokoll som partene godkjenner. Dette for at forhandlingsprosessen skal være dokumentert, med innsyn i ettertid og tilgjengelig om det seinere skulle komme nye initiativ på samme forekomster i samme område.

Ávjovárgeaidnu 50
9730 Karasjok/Karášjohka
Telefon: +47 78 47 40 00.
Telefaks: +47 78 47 40 90
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no eller www.sametinget.no
www.facebook.com/samediggi

Grafisk produksjon: Fagtrykk Idé as
Foto/Gowven: Sámediggi/Sametinget

